

BUDAPESTI ÉPÍTÉSZETI SZEMLE

SZERKESZTŐ: BOBULA T.

ELŐFIZETÉS:

Egész évre 8 frt. — Félévre 4 frt.

SZERKESZTŐSÉG: BUDAPEST, VII., SZÖVETSÉG-U. 45.

Kéziratokat vissza nem küldünk.

—◆ Megjelen havonta 2-szer. ◆—

Hirdetések felvételnek a szerkesztőségben

VII., SZÖVETSÉG-UTCA 45.

MŰTÁRLATI KÉPEK.

(M.) Korszakunkban a festőművészetet két zsáner dominálja: a portré és a tájkép.

Semmi sem jellemzi jobban a közhangulat irányzatát, mint ama általános törekvés, hogy a műpártoló társadalom az emberiség közös problémáinak és az esztétikai koncepcióknak mellőzésével a művészetben is túlnyomóan érdeklődésének legfőbb objektumát, a bálványozott ént kultiválja, abban gyönyörködik. Azért csakis egy kultúrtörténeti mozzanatról adunk számot, a midőn azt állítjuk, hogy a túlsúlyban művelt arcképfestés tulajdonképpen az egyéni egoizmus művészete.

Mindazonáltal nem célunk ennek a műfajnak becsét más föladatok előnyére kisebbiteni. A hivatott művész az arcképfestés terén is alkothat maradandóan szépet, mint ezt a Németalföld, Olasz- és Spanyolország nagy mestereinek emlékei igazolják, — kivált ha a szerencse a művész kezére játszik abban is, hogy oly modelleket kell megörökítenie, a kiknek akár faji jellege, akár társadalmi osztályukat megkülönböztető sajátágaik, vagy bensőbb egyéniségük méltó föladatot nyújtanak ambíciójának.

Azonban az ilyen sikerek a technikai virtóztatás mellett a fejlődött pszichológiai érzéket és a művész finom tapintatát tételezik föl, a minek híján szokott bekövetkezni, hogy a hatásvadászó piktor a polgári erények gyakorlatában elhájásodott hazafit marcona hadvezér gyanánt pózoltatja, míg a tisztességes úri nőt festett arcú grizett kihívó alakjában állítja a világ szeme elé.

A piszkos színekkel festett unalmas arcképeknek ezek a túlnyomó konkurrensai. A kiállításokat látogató közönségnek minden szezonban bőven van része bennök,

tehát kár volna eme válfajjal még behatóbban foglalkozni.

A kiállított arcképek közt ez alkalommal is úgy számban, mint minőségben, LASZLÓ dominálja a tért, — de ugyszólván csakis a kiállításokon, mivel haza csupán babérait jön bemutatni, tevékenysége által a nagyvilág legelőkelőbb udvarainál lévén szorgosan elfoglalva. Jellemző, hogy a magukat szecesszionistáknak nevező szekta szemében ez maga oly terhelő körülmény, melynél fogva — dacára annak, hogy LASZLÓ korára nézve még nem «őreg mester» — már is jónak látták a «sáblonosság» címén elítéltek lasjtromába jegeezni. Ez azonban bizonynyal nem alterálja a dicsőségre predesztinált fiatal művészt abban, hogy természetesen váltakozó hangulattal, — de mindig finoman distingváló érzéssel és bravurral folytassa működését.

A LASZLÓ művei után különösen figyelemre méltó a WARTHA VINCE arcképe, a mely BALLÓ EDE legjobb művei közé sorozandó.

Azonban ez alkalommal BALLÓ-nak erős konkurrensa akadt egy fiatal művésztársában, TELKESY VALÉRIA-ban, a ki közvetlen szomszédságában egy éltesebb úri nőt ábrázoló, kiváló arcképet állított ki.

A hazai portrétisták közül még tartósabb érdeklődést gerjeszt a szemlátomást fejlődő művész, SZENES FÜLÖP MISS MARY-jével és STEIN JÁNOS DR. SZÁSZ Zs.-nét ábrázoló festménye. Kiváló impresszionistánk, PÁLLYA CELESZTIN is, kivételkép arcképeket mutat be.

BENCZUR és HOROVITZ mesterek nem vettek részt ezen a kiállításon.

Figurális kompozíciókban nem excellál az idei tárlat. A külföldiek közül ERDTÉLT

csk

ALOIS «Felavatás» című igénytelen tárgy, de szellemi tartalommal festett művénél megállapodni valóságos fölüldülésünkre szolgál, miután érzékeinket kellemetlenül kifárasztotta a képtelen formákba illesztett, lehetetlen, hazug színek lármája.

Ilyen hatást produkál a BOURGONNIER «Krisztus»-a, melyen a kereszten függő Megváltó labáiból, meg nem magvarázott okokból, olyan fényözön árad szét, a mi inkább egy dinamit-merényletre, mintsem a kalváriai tragédiára emlékeztet.

KOOPMAN «Ulysses»-e egy túl élénk színű goblén.

LEEMPOELS szimbolikus képe is szaporítja ama festmények számát, a melyek sem a jelenben, sem a jövőben nem fognak gyönyörűséget szerezni.

HIRÉMY műve, «A lelkek az Achevonánál» csoportosítás szempontjából érdekes, de színben tulajdonkép nincs megoldva. Aelié nyelven ez szürke aláfestés.

ROYER HENRY «Krisztus a sírban» című képe kellemes, de inkább derült, mintsem tragikus hatása.

LUYTEN HENRY-nek «A tenger gyermekei» hármass képe a novellaszerű, sikerült ötletekhez tartozik.

DIERCKY «Hazatérése» a «plein-air» ama, már szintén mellőzött faja, melyben a művész a szabad természet hamisítlan benyomásaira törekszik.

HEYDEN HUBERT cinikus tréfát űz azzal, hogy a távolabbról virágcsoporthoz nézett, gyöngéd rózsaszín maszszák a közeledő szemei előtt sziesztáló disznók csömört-keltő, duzzadt testeivé idomulnak.

HEICHERT OTTO témája, a «Haldoklás» olyan természetű, hogy azt ily alakban a közönség szeme elé vinni a gyöngédebb érzést sértő kegyeletlenség.

A hazaiak közül FÉNYES ADOLF «A szegény ember élete» című tanulmányciklust állított ki, melyek helyenként eleven részletekkel ragadnak meg.

Azonban MARK «Bűbáj»-a nem bájol el. VASZARY JÁNOS «A tavasz visszatérése»-ben egy nem fiatal, csunya nővel akarja szimbolizálni ezt az ideális fogalmat. KAUFMANN IZIDOR «Imádkozó zsidó»-jával egy miniatűr festő fejlődő virtózítását reprezentálja.

TORNAY GYULA keleti tárgyú képeket mutat be.

KRIESCH ALADÁR «Szent László»-jával a byzantinizmust eleveníti föl, — azonban elejté eme hatásos stíl nevezetes kellékét, az impozáns méreteket.

A nők közül KONEK IDA szerepel egy «Mélázás» című csinos zsáner-képpel.

Egy klasszikus mester szonátájának örök-szép dallamaként szólít meg minket idegen földben pihenő művészünknek, LIEZEN-MAYER SÁNDOR-nak «Fauszt és Margarétá»-ja. Ez nem a csalódásba ejtő, hűséget kereső, kézzelfogható próza, hanem a magasabb régiókban szárnyalni tudó, költői lélek édes álmodása.

A «hannoverai színház függönye» is ama fölfogás szüleménye, a mely a művészet legmagasabb föladatát a szép-ben látta.

A tájkép. melyről LESSING, a kiváló esztetikai kritikus, még 135 év előtt oly kicsinylőleg irt, napjainkban első szerepet játszik. Ebben pedig első sorban hivatása lenne a festőművészet lírikus részét, a hangulatok játékát reprezentálni. A művészek jónak látták a nagy orosz író példájára ezt a lírát is prózába fordítani. Azonban sok esetben ez a fordítás úgy üt ki, hogy a prózán kívül nincs is benne semmi más, sőt még a reális valóságnak ama kellékeit is nélkülözi, a mely által valamely létező dolgot lehet szemléltetvé tenni. Ilyen például a RIPPL RÓNAI pastelje: «Egy darab föld Magyarországból». Bizony bátran akár azt is oda írhatta volna, hogy egy darab föld Kinából; mert a jellemző vonások hiányában eme állításába mindenki kénytelen bele-nyugodni. Pedig hát a vidék is csak olyan, mint az ember. Annak is van arca, a melynél fogva különbözik más vidékektől. Aztán az évszakok változása és a nap szaka szerint derült, szomorú, vagy haragosan félelmes. Vannak vidékek, a melyeken még a vihar is nyomtalanul siklik át; ellenben némely hely a tavaszias verőfényben is oly vígasztalan sivár, mint a reménytelen örök búbanat.

Egyszóval ebből a nagy repertoárból egy dalos-könyvre való hangulat kollekciót lehet összeállítani.

És mégis hányan megtévesztik eme közelfekvő hivatást, csudán külsőségeiben utánozván az élénk színhatásokkal manipuláló irányt, a minő például a PALMIÉ J. C. «Naplemente» című festménye, melynek napfénytől aranyozott ege minden tüze dacára sem ugrik ki a vászonból, hanem egy áthevült légréteg messze terjedő perspektíváját érezteti.

Ebbe az előkelő sorozatba tartoznak a NORMANN művei; Moreno Carbonero kis méretű festménye; TERRIS JOHN víz-festményei. Az olyan tájkép, melyiknek

nincs levegője, — semmi más, csak szőnyeg imitáció. A hazaiak közül hatásban finoman van érezve a TÖLGYESI műve; azonban még sem kárpótol a tartalomhiány miatt. UJVÁRY-tól, EDVI ILLÉS ALADÁR-tól, NADLER-től, KOCZKOT-tól gyönyörködtünk már teljesebb művekben.

MENDLIK OSZKÁR az a fiatal talentum, a ki a pazar színöröm mellett a mélyebb, szimbolikus vonatkozásokat is keresi és törekszik érvényre juttatni, valamint nagy gondot fordít tárgyának megválasztására. Az ő világa az örökké változó és lüktető tenger, a mely hol enyelgően fodrozza

hullámait egy-egy kiálló zátony fokán, hol pedig fenyegetően tárja föl sötét örvényeit, a melyek ép oly rejtelmesek és kifürkészhetlenek, mint az emberi lélek és az ő csodálatos misztériumai.

Ezt meséli nekünk az ő «Bolygó hollandi»-ja . . .

Az építészetéről és szobrászatról, sőt még néhány képről is külön cikkben fogunk megemlékezni. Ez alkalommal általánosságban még csak azt említjük meg, hogy a kiállítás nevezetessége, a ZALA GYÖRGY által kiállított GÁBOR angyal alak, mely az ezredéves műemlék koronázó alakja.

A DRÉHER-HÁZ.

Híressé vált a Dréher-ház az által, hogy azt az amerikai mérnökök, HORVÁTH hazánkfia biztató felhívására, eltolni ajánlottak. De még híresebbé vált a közmunkák tanácsa az ő elavult nézeteivel, melyeket most érvényesített és mely elavult nézetek folytán már nagyon megérett arra, hogy a nagy közönség, régen és forrón óhajtott, kívánságához képest — eltöröltessék. Oly testület, mely oly nézeteket vall magáénak, mint a minőket a Dréher-ház ügyénél hirdetett, — oly testület már nem a mai haladó korba való.

Badarabbnál-badarabb nézetek hirdettek komoly tanácskozások alatt, — és az ezekkel csakúgy dobalódtak, mint az utczai homokkal. Pl. az a nevetséges állítás dobatott oda a nagy közönség elé, hogy az amerikai házakat sokkal könnyebb tolni, mint a budapestieket, mert azoknak ott nincsen oly nagy alapozásuk, mint az itteni házaknak; hogy Amerikában a házakat minjárt úgy építik sínekre, hogy azokat eltolni lehessen, — és még más hasonló badarságokat. De hiszen, istenem, ki bírna ilyen butaságok ellen küzdeni?! Hiszen az alapok lehetnek akár minők, mert azokkal a házeltolók semmit sem csinálnak; — a ki ezt nem tudja, — az ne kritizáljon; vagyis, a ki nem tud arabusul, az ne beszéljen arabusul. Az az állítás, pedig, hogy az amerikai eltolt házak jobb szerkezetűek, mint a mieink, egyenesen félrevezetésre számított humbugnak mondható, mikor általánosan tudjuk, hogy azok sokkal silányabb szerkezetűek mint a mi házaink.

Ezt a két légből röpitett alaptalan kifogást csak annak hoztuk fel például, hogy nálunk a házeltolásnál a haladás küzd a tudatlansággal, vagy pedig a kiszámított rosszakarattal.

A többi bolondériákra válaszolni komoly szakember, vagy komoly számító közigazda nem fog. Ezeket a bolondériákat majd 2—3 év múlva az élclapok fogják közölni, mint az ósdiság és az elmaradottság reminiscenciáit.

Mi sem fogunk a buta kifogások ellen harcolni. Hanem nem hagyhatjuk szó nélkül a közmunkák tanácsának a házeltolásra felállított számításait, melyek helytelenek és melyek az egész közönséget tévútra vezethetnék és ha igazak lennének, ez esetben blamálnák azokat a műszaki embereket, a kik a házeltolásra a számadásokat felállították.

A mint már e lap hasábjain közölve volt, a Dréher-ház lebontását és újraépítését a közmunkák tanácsa saját számítása szerint 270.000 frtra tette s hozzáadva az építkezés ideje alatt bérvesztéseget és az időközi kamatokat 60.000 frttal és a műszaki vezetési költséget 13.500 frttal, az egész művelete belekerül 343.500 frtba. FRIESTEDT mérnök ajánlata szerint, ugyanezt a munkát, ugyanazon közmunkák tanácsai építési terve szerint, lebontás, — tehát az érték, a nemzeti vagyonszerzés megsemmisítése nélkül — 152.500 frtért lehet végrehajtani és ha hozzá tesszük az időközi kamatokat 16.750 frttal 6 hóra, akkor az egész kiadás 169.250 frttal tesz ki s így 174.250 frt a megtakarítás.

A közmunkák tanácsa, a melynek ez a megtakarítás nem kell, mert ő rombolni és újra építeni akar — fogja magát és most következő számítását állít fel.

Első sorban konstatálnia kell, hogy számítása hibás volt, mert az építés nem 270.000, hanem csak 237.000 frtba fog kerülni, vagyis 33.000 frttal kevesebb, mint előirányozva volt; de még ha ezt az előre nem látott megtakarítást is levonjuk a 174.250 frtból, még mindég 141.250 frttal kevesebbe kerülné az eltolás, mint újraépítés, nem véve számításba azt a kiszámíthatatlan előnyt sem, hogy az eltolási művelet által a KOSSUTH LAJOS-utca forgalma csak legfeljebb három hónapig — a míg t. i. a ház hátrátolatnék — lenne megzavarva, — ellenben a lebontás és újraépítés által az utca legalább 18 hónapig lenne a forgalomtól elvonva.

Honnan meríthette tehát a közmunka tanácsa azt a «bölc» következtetését, hogy az eltolás nem hogy nem járna vagyoni haszonnal, hanem kárral, — valóban megdöbbenő és talánynak is beillene, ha e számítás hamis alapját kimutatni képesek nem volnánk.

Ugyanis azt állítja a közmunkák tanácsa, hogy az eltolás által a háznak értéke az ajánlat szerint csökkenne, mert ily módon az épület tisztán csak 42000 frtot jövedelmezne, holott az ujonnan építendő ház évenként tisztán 50,000 frtot hozna. Az előbbi jövedelmet 5%-al tőkésítve, az ingatlan 840,000 frt értéket képviselne, míg az utóbbi jövedelem alapján 1,000.000 frtnyi tőkének felel meg, tehát az ingatlan 160,000 frttal kevesebbet érne az eltolás által — minthogy pedig az egész építés 237,000 frtba kerül, a művezetési költség pedig csak 10,000 frtot tesz ki, a kamat veszteség pedig 60,000 frtot képvisel, — a lebontás és újra építés tényleg csak 307.000 frtba fog kerülni, az eltolás pedig mint fentt részleteztük 169,250 frtba kerülné, tehát a megtakarítás csakis 137,750 frtot tenne ki, a melyből még további 20,000 frtot is levonásba hozandónak tartott azon a cimen, hogy lehetetlen lesz a vállalkozóknak 6 hónap alatt a műveletet befejezni, (!) tehát legalább is további 6 hónapra bérvesztesség terhelné a közmunka tanácsot.

Jónak látta azonban a közmunkák tanácsa hallgatással mellőzni a vállalkozók azt a kijelentését, hogy ők a fentti költség keretén belől hajlandók mindazon újításokat és változtatásokat megtenni, a melye-

ket szükségesnek látna és a tanács tőlük követelne azon célból, hogy a ház jövedelme szemben egy ujonnan építendő ház jövedelmével — rövideget ne szenvedjen.

De ha ez a határozott kijelentés nem is foglaltatnék az amerikai vállalkozók ajánlatában, még akkor sem volna helyes a közmunkák tanácsának a vállalkozók ajánlatára támasztott következtetése, mert egyrészt a két terv összehasonlításából világosan kitűnik, hogy FRIESTEDT és HORVÁTH nemcsak hogy ép oly térfogatú bérhelyiséget nyerne az eltolás és átalakítások által, mint az ujonnan építeni tervezett ház tartalmazna, vagyis 88 szobát, — hanem a földszinten — a mely tudvalevőleg a legértékesebb — még 37 □ mtrrel nagyobb helyiséget nyernek az ő tervük szerint, — a mennyiben a tanács tervei szerint csak 1098 □ m. bérterület, a vállalkozók tervei szerint pedig 1135 □ m. bérterület nyeretik; de másrészt azért sem helyes a tanács következtetése, mert hallgatással mellőzte azt a körülményt is, hogy a tanács 15%-al magasabban irányozta elő a bérjövödelmeket ugyanoly bérterületetért, mint a vállalkozók.

Ebben rejlik tehát az adófizető polgárok esetleges félrevezetése, — mert ha a tanács a vállalkozók által, az ujonnan építendő házbér területével teljesen ugyanazonos, de sőt jobb helyiségekért — előirányozott bérjövödelmet, — a mely mellesleg mondva a mai bérviszonyokhoz sokkal közelebb áll, mint a közmunka tanácsa által előirányozott illuzórus bérjövödelem, — a tanács által előirányozott bérjövödelemmel párhuzamba hozták volna, vagyis a vállalkozók által előirányozott bérjövödelmet 15%-al feljebb emelték volna, vagy az általuk előirányozott bér jövödelmet 15%-al lejjebb szállították volna, — a mint azt a részrehajlatlan igazság megkövetelte — akkor a bérjövödelemre alapított értékcsökkenést nem lehetett volna levonni; — az ebből levont következtetés tehát önmagától megdől. A közmunka tanács ez eljárása, a háttérben ismét csak a magánérdekek pártolását és a közérdek mellőzését bizonyítja, — mert feltéve, de meg nem engedve, hogy a közmunkatanács számításai csakugyan helyesek volnának, és az amerikai vállalkozók ajánlatának elfogadása még némi áldozattal is járt volna, a mint sem áldozattal, sem rizikóval nem jár, még akkor sem lett volna szá-

bad az alkalmat elmulasztani, az ajánlatot közgazdasági és edukacionális szempontokból is elfogadni — és ez által a technikai tudománynak ezen nálunk még ismeretlen vívmányait meghonosítani. Erre nézve pedig jobb, szebb és alkalmasabb vagy hason objektum, mint a Dreher-ház nincs a fővárosban és nem is lesz.

Az is felhozott a közmunkák tanácsa által, hogy talán az eltolt házba nem lehet lakót kapni. Mily joggal állít ki a közm. tanácsa ily szegénységi bizonyítványt a különben felvilágosodott polgárainkról? vagy talán azt hiszi a közmunkák tanácsa, hogy a városi mérnöki közegek nem tudják megbírálni, vajjon a ház kifogástalan, lakható állapotban van-e az eltolás után, vagy nem? a mely utóbbi esetben a vállalkozók által letett biztosíték a tanácsot illetné meg és abból a házat az eltolás után is lebonthatná és a maradékkal, az építési alapot szaporíthatná.

Végre még azon «bölcs» feltevésnek is tért nyitott a közm. tanács, hogy talán az eltolt házra nem is találkozik vevő. Hiszen ha a házak az eltolás által értékükben veszítenének, akkor Amerikában ezen művele-

teket nem folytatnák már 35 év óta és ezen műveletek nem üzettek volna, és nem jutottak volna arra a technikai magaslatra, a melyen ezek a műveletek jelenleg Amerikában állanak. Azt pedig csak nem tagadhatja a közmunkatanács, hogy az amerikaiak nagyon praktikus emberek és mint ilyenek nem hagynák házukat eltolni, ha abban lakókat nem kapnának vagy ha az eltolt házat el nem adhatnák. Ezt a feltevést a 35 évi gyakorlat teljesen megcáfolja és reméljük, hogy a jövőben itt is fog cáfolatot nyerni.

De jelenleg az ósdi közmunkák tanácsának nem kell: sem az objektum teljes értékének a biztosítása, sem ugyanolyan ház nem kell neki olcsó pénzen, mint a minőt ő fog drága pénzen építeni; nem kell neki még a házbérek biztosítása sem, — szóval nem kell neki a technikai vívmányok eredménye; — hanem kell neki: a pazarlás, az elmaradottság és pénzdobálás — egyenesen a Dunába.

És akadnak még műszaki emberek, a kik ilyen testületnek szolgálatában fognak állani? Hiszen így technikai reputációjukat fogják elveszíteni.

A VELENCEI FESTŐISKOLA.

TIZIAN.

A velencei festőiskola géniuszainak túlnyomó része a hegyes Friaul vidékéről származott.

Ezek között a legnagyobbnak bölcsőjéhez is a bájos Ampezzo-völgy ösvénye vezet Pieve di Cadore-ba, ahol 1477-ben, a nemes származásu VECELLI GERGELY urat a Gondviselés egy fiucskával ajándékozta meg, a ki a keresztségben TIZIANO nevet nyert. A gyermek már korán oly élénk szellemi tehetségek jeleit adta, hogy atyja őt ennek következtében tanulmányai végett fivéréhez, ANTONIO-hoz, Velencébe küldé, ez azonban csakhamar fölismerően öcscsének a festészet iránti túlnyomó tehetségét, kiképeztetése céljából GENTILE BELLINI műhelyébe adta.

TIZIAN korlátlan tevékenységben, dicsőséggel teljes és közel száz évet meghaladó kort ért. Tehetségét egész Európa elismerte. V. KÁROLY császár csak az ő ecsetje által kívánt megörökítve lenni, mi okból két ízben 1547—48 és 1550-ben Augsburg-ba

hívta meg a mestert. III. HENRIK, francia király hozzá Velencébe utazott, hogy arc-képéhez üljön. Minden kor- és kartársa a festőművészet fejedelmét ünneplé személyében. Mindazáltal nem kerülte ki a kritikát és pedig rajzbeli erejének értékét illetőleg.

SEBASTIANO DEL PIOMBO ugyanis azt írja róla: «Ha TIZIAN Rómában lett volna s MICHEL-ANGELO, RAPHAEL, valamint az antikok műveit látva, rajzbeli tanulmányokra adja magát, akkor bámulatra méltók lettek volna művei, mivel kiváló ügyességgel festett és megérdemli, hogy a színek birodalmában mint korunknak legjobb és legkiválóbb természet-utánzója, tiszteltesség, és eme előnyök folytán a rajzbeli tökéletesség hozzájárulása által az említett két mester mellett foglalhatott volna helyet.

Életirói azt állítják róla, hogy ő mellőzte a természet után való rajzolást, valamint a ceruzával, vagy tollal eszközölt vázlatokat és tanulmányokat, csakis azonnal

ecsettel fogván műveinek kiviteléhez, a mely eljárás okozá, hogy azok rajz tekintetében fogyatékosak valának. Ha annak idején több gondot fordít rajzbeli ügyességének kifejlesztésére, a világ legnagyobb festőművésze lett volna, a mint hogy színeinek hatásában eddig még senki által el nem ért tökéletességgel birt.

Sajátságos, hogy mindezek művészetének csakis külsőségeire terjesztik ki bírálatunkat, mintha az mellékes volna, a mit tulajdonképen festett.

Összes nagyszámú művei — eltekintve egy pár ifjúkori kísérletről — kiváló értékkel bírnak és tanúságot tesznek a szív melegétől áthatott kedélyvilágának nagyságáról, a mely a természet összes pazarságát felölelni és visszatükröztetni képes, nem is mellőzvéen mást, mint a harmóniat zavaró rútságot és ellaposodó köznapiaságot.

Eme sorozat keretében csakis legkorábbi tevékenységére szorítkozhatunk, a mely Páduá-ban vette kezdetét. Szt.-Antal temploma mellett van egy oratórium, mely La Scuola del Santo néven ismert. Ebben, a belépőtől jobbra látható két parasztnak és két meztelen gyermeknek a Szt. Antal szobra előtt álló alakja — TIZIAN festménye. TENIERS nem festhette volna eme alakokat hűbben és DÜRER sem festhette volna vallásos áhítatukat kifejezőbben, valamint CORREGIO sem bírta volna eme gyermekalakok gyermeki típusát jobban érvényre juttatni. A falakat ékesítő freskók közül az első kép szintén TIZIAN műve. Tárnya, az egy éves gyermek a féltékeny, gyanakvó apával szemben igazolja anyja ariatlanságát. A művész a legendából egy bájos családi jelenetet csinált. Még ugyanott két másik freskó is tőle való, azonban — sajnos igen sérült állapotban van.

Fiatalkori működéséről kevés hiteles adat maradt az utókorra, s így a kutató inkább az egyéni véleményre kénytelen támaszkodni

A treviso-i dóm kápolnájában őrzik ifjú hévvel és frissességgel kiesztelt és megfestett művét, egy «angyali üdvözlés»-et, a melyen eredeti fölfogással az angyalt egy gyermek alak képviseli. Rajza gondos, bár nem eléggé határozott, a hússzín aranyos, színei általában tüzesek és mindazáltal harmónikusán hatnak.

Ily korai keletű lehet ama műve, a mely hosszas vándorlás után London-ba, a BRIDGEWATER galériába került. Címe:

«Az emberi kor». Ragyogó táj keretében ül egy szőke, floriánan öltözött fiatal leány, fején koszorúval egy meztelen férfi alak mellett, a ki fuvolát nyujt feléje; távolabb tőlük szendereg egy gyermekpár s fölötük lebeg AMOR; még távolabb egy aggasztán ül és szomorúan szemléli az élet és szerelem mulandóságát. Eme műnek színhatása a GIORGIONE palatájára emlékeztet.

Akkortájt festé ALFONSO ferrarai herceg kedvesének és későbbi feleségének, eme tökéletes szépségű nőnek, teljesen ruhátlan képét, melyben egyszersmind jövődöbeli művészi irányzatának egész hitvallását jelzi. Ugyancsak a herceg megrendelésére három BACHUS-ünnepélyt festett. Ezek egyike a londoni «National-Gallery»-ben, a másik kettő a madridi múzeumban van.

1508-ban TIZIAN «A hit győzelme» címen fametszvényeket adott ki.

A velence-i S. Maria Della Salute templomban van TIZIAN-nak egy oltár-festménye, mely a trónoló SZT. MÁRKOT négy más szentnek környezetében ábrázolja.

A XVI-ik század szelleme TIZIAN-tól is megkövetelélé a maga jogos részét, amelyet ő elismert és teljes mértékben szolgáltatott ki. A ferrarai művekkel egyidejűleg festé KRISZTUS-t az adópénz iránt kérdezősködő farizeussal. E mű jelenleg a drezdai gyűjteményben van.

Rövid idő múlva ez után festé a velence-i FRORE-templom számára «MÁRIA mennybemenetelé»-t mely mű most a nyilvános gyűjteményben látható. Az utóbbi két kompozíció homlokegyenest ellenkező fölfogás eredménye. KRISZTUS a tiszta lélkiismeretű, igaz ember, morális fölényének erejével sújtja le; azonban egy valóságos és nem természetfölötti lény. Ellenben a másik kép azt akarja igazolni, hogy eme női lény elevenen a mennyekbe szállt; ezt a törekvést támogatja még a harmonikus színvarázs.

A természet iránti teljes odaadása dacára, TIZIAN minden alkotásában következetesen, nemesen és tisztán annak szépségeire irányzá tekintetét. Bárha a színhatás túlnyomó uralma következtében odáig jutott, hogy a formák rajzát, sőt a csoportosítás architektonikus törvényeit is annak alárendelje, hanem azért alakjainak sem szellemi, sem jellembeli értéke nem szenvedett e miatt hátrányt, valamint soha sem élt vissza színeinek varázsával olyképp, hogy a tartalmatlan ürességet pompáztassa általa.

MŰVÉSZET A PARLAMENTBEN.

A hazai kultúra igaz barátai örömmel üdvözölhetik azt az eseményt, hogy az országgházban két napon át tárgyalták művészetünk kérdését.

Kellemes szolgálatot vélünk tenni olvasóinknak, ha a három illusztris szónok beszédének erre vonatkozó részét kivonatban közöljük, hozzá függesztvén a parlamenti beszédek nyomán meginterjuvált művészek véleményét.

A művészeti szónoklatokat HOKK JÁNOS vezette be, előadván a következőket:

A művészetnek, a jelen magyar közviszonyok mellett valósággal megváltó erőt tulajdonítok, mert hiszen ez taníthatja meg eszmékre, önzetlenségre, fajszeretetre, lelkesedésre, ezt az önzésben és anyagi-ságban kimerült és elposványosodott mai közszellemet.

Meggyőződésem, hogy csak az a politikus teljesítheti hazája iránt helyesen a maga kötelességeit, a ki magas kvalitásait eszmékben és erkölcsi tartalomban képes átadni nemzetének; a ki ezt a gyarlóságokra amúgy is hajlandó gyenge emberi társadalmat erkölcsileg is megtisztítja a jognak, az igazságnak és törvénytiszteletnek tisztító tüzeiben. A történelem igazolja, hogy a tömeg önmagában soha sem képes emelkedni; mindig vezér kellett annak a tömegnek, a ki az eszményeknek zászlaját kezébe ragadja; azt magasra tartsa, utat nyisson a tömegnek és az ő példáján milliók és milliók fellelkesedjenek és ez által egy lépcsővel mindnyájan közelebb jussanak az emberi végcélhoz, mely itt a földön nem lehet más, mint a folytonos és fokozatos tökéletesedés.

Az életnek egyetlen kincse van, a boldogság és minden nemzetnek a legnagyobb kincsét csak az ő boldog és megelégedett fiai és gyermekei képezhetik.

Fontos kérdés ez szociálpolitikai szempontból. Mi az oka annak, hogy ez a század nyugtalan és a jövő század, a melynek hajnala már derengeni kezd, véres katasztrófák magvát hordozza méhében. Elégedetlen, látjuk, az egész világ. A vagyonosabb osztály elfásult, kimerült, enerválta, unatkozik. A szegényebb osztály egyszerűen fenyeget és zugolódik. Hiába hirdetjük mi, hogy a nagy találmányoknak, meg a nagy felfedezéseknek korszakát éljük; hiába hirdetjük, hogyha az emberiség legnagyobb része fuldoklik

és szenved, levegő után kapkod, mint az a sorvadozó beteg a romlott levegőben. Az emberi észnek és értelemnek minden nagy sikere, minden vívmánya hiába való, hogyha vele egy lépéssel közelebb nem vezetjük az emberiséget a megelégedéshez és boldogsághoz, mert egyegül az elégedetlenségben rejlik a szociális veszedelemnek összes méрге, összes fulánkja.

Vagy azt hisszük talán, hogy a szociális veszedelem pusztán kenyérvkérdés? Az is, de van annak egy fontos, mélyebb-reható oka. Kiirtottuk a tömeg szivéből — talán öntudatlanul, de bizonyára helytelenül — a nemesebb eszméket. Már pedig az embernek nem csupán kenyérré van szüksége, az embernek lelki táplálékra is van szüksége. Hiába, az emberi lelket úgy alkotta az isten, hogy mindig szomjúhozik az eszmények után. Hogyha ettől a szomjuhozó lélektől megvonjuk az őt felüdítő tiszta táplálékot, az istennek, a hazának, a kulturának, a művészetnek, a humanizmusnak megtisztító és lélek-nemesítő eszményeit, akkor nem fog bele nyugodni. Keresni fog helyette magának mást és megtelik tisztátalan ideálokkal, megtelik egyszerűen utópiákkal. Olyan az emberi lélek, mint a szivacs, a melynek, ha táplálékot nem nyujtanak, kiszárad és rögtön magához szivja mindazt, a mibe legközvetlenebbül mártják.

Ha sikerül nekünk tiszta eszközökkel visszatéríteni a nemes eszményekhez, az istennek, a hazának, az emberszeretetnek legmagasabb eszményeihez a tömeget, mielőtt az a nagy szociális áramlat ideér, megmenekült az ország; ha nem, elpusztult az ország.

Az egyenlőségnek, a szabadságnak eszméjét kell megtisztítani egyrészt a visszaélésektől, másrészt az utópiától és az összetartozásnak, a testvériségnek kapcsait kell egyáltalában fejleszteni, a legmagasabb eszményekkel, a hazának, a kulturának és a művészetnek lélek-nemesítő eszményeivel.

De hát melyek azok az eszközök tényleg, a melyekkel előidézhetjük az erkölcsi átalakulást, a melyre ennek a nemzetnek szüksége van; vagyis a lelkek megnemesítését? Csak két eszköz van, melylyel a gyarló szíveket a földi salaktól megtisztogathatjuk. Az egyik a vallás, a mely

szintén érzésekkel tisztít, a másik pedig a művészet, a mely szintén érzésekkel tisztít. Sőt ez a kettő tulajdonképpen szorosán összefügg, mert a vallás csak szavakkal hirdeti nekünk a legmagasabb eszményeket és szavakkal iparkodik lelkünket megnevelésére, tökéletesíteni; viszont a művészet odaállítja a mi szemünk elé, megsejteti a magban elrejtett eszményt és az által nevelő hatást fejt ki az ember lelkére és ez által iparkodik azt a lelket tökéletesíteni.

A tudomány száraz elméletei tehetik az embert egyszerűen eszessé, de művelté az embert csak szívének jósága, lelkének a nemessége, szóval a jó izlése teheti. Ezért kell a társadalomnak a művészetet egyuttal kultúrpolitikai faktornak is tekinteni, hogy a művészeti neveléssel kiirtsuk a jelen nemzedék szívéből azt az önzést, azt a kapkodást és haszonlelést, a mely öncélján kívül a világon semmiféle más eszményt nem ismer, hanem nevelni kell helyette egy altruizmussal teljes nemzedéket, a mely lelkesedik az istenért, lelkesedik a hazáért és eszményekért, a ki az életet nem pusztán rideg, kimerítő tusakodásnak tekinti, hanem a tiszta örömök forrásának, ahol a művészetnek elrejtett mélységeiben annyi szépségek kínálkoznak, hogy csak szem kell hozzá, a mely észrevegye, csak érzés és lélek kell, amely az ő esztetikai magasabb gyönyöreit megtalálja. Ezek azok a tiszta örömök, a melyeket a művészet nyújt és a melyekkel a lelket felüdíthetjük és arra szoríthatjuk, hogy megtisztuljon és a melyeknek úgyszólván meg van az a következménye, hogy az emberek szívét már a földön is boldogsággal megtöltik.

Ha a művészetet applikálni tudjuk az élet minden viszonyira, ha bevisszük mindenhova, azt a szegény nemzetet is vagyionossá tehetjük általa, mert a művészet a legnagyobb közgazdasági erőforrás. Ne méltóztassék úgy tekinteni a művészetet, hogy az abból áll, hogy egy-két nagy vásznat eladjanak, képeket fessenek, vagy egy-két szobrot csináljanak! Nem. A művészet kiterjed a háziipar mindazon ágazataira, a mely az embert körülveszi, az embernek a ruhájától kezdve a lelkéig, izléséig; kiterjed az utolsó kunyhótól a legelső palotáig, attól az egyszerű ajtókilincstől kezdve minden képzelhető tárgyig, melyet az ember az életben megtalál. Lehet-e, van-e jövedelmezőbb ter-

melés a világon, mint az, ha valaki munkarejével, saját zsenialitásával értéket ad, mesés értéket sokszor egy értéktelen anyagnak.

A mi művészeti intézeteinkből ki kell irtani teljesen a klikk és protekció szellemét, mert e nélkül a művészet nem fejlődhetik, mert a művészetnek első sorban szabadság kell, ez az ő életfeltétele, ez az ő tápláló eleme.

Végre meg kell szüntetni azt a képzőművészeti tanácsot, a mely sok jó akarattal, de talán kevés szakértelemmel látott a dologhoz és csak békója, akadály volt éveken keresztül a mi művészetünk fejlődésének. Ujjá kell teremteni a miniszterium kebelében azt a művészeti ügyosztályt, a mely egyszerűen csak aktakezelésre szorítkozott, csak reprezentált, de nem tudott alkotni és eredményeket felmutatni.

Midőn már a vidék is gyönyörködik a művészetben, mikor vágyódik utána, sajnos, a művészek között még mindig akadnak néhányan, a kik ezt az egészséges kulturális munkát intrikájukkal megfojtani akarják azért, mert én egy régi klikk visszaéléseire nyilvánosan és őszintén rámutattam. Én tehát most az ország színe előtt egész őszinteséggel fordulok a miniszterhez és kérem őt a nemzeti ügy és a magyar művészet felvirágzása érdekében, a mivel hazánk és az egész művelt világ figyelmét magára vonhatja, hogy tegyen meg mindent a saját hatáskörében, hogy a művészet terjesztésének nemzeti munkájában bennünket ne akadályozzának meg éppen azok a művészek, a kik évtizedek óta egyedül a magyar állam jóakarátának és támogatásának köszönhetik minden sikerüket, a kik úgyszólván sokszor a többi művészek rovására csak önmaguknak foglalták le az állami jóakaratot. A magyar kultúra nevében és a művészeknek saját érdekében, felhívom őket itt e helyen is az együttműködésre, felhívom őket a művészi mozgalom támogatására, mert a nemzet művészetének fejlődése és kulturája ellen való véteknek tartanám, hogyha azt megakadályozni akarnák. Az ilyenek sem nem lehetnének valódi művészek, sem nem tartanak igényt az állam komoly támogatására.

Wlassics miniszter nyomban meg is felelt HOKK-nak a következőkben:

Nekem hivatali állásomból kifolyólag is a művészetten kívül a kulturának sok

egyéb szempontjait kell figyelembe vennem; nekem a kultúra egyetemes érdekeire kell tekintettel lennem; mégis azt mondom, hogy a ki ma ezen a helyen ül, annak kötelessége lelkének egész melegét és erejét a magyar művészeti ügy felvirágoztatására fordítani. Odaadással kell ezen ügy iránt tennünk, mert nemcsak a jelen társadalmat, hanem a jövő társadalmat kell előkészíteni; és éppen arra helyezem én a fő súlyt, hogy a jövő társadalomban legyen műérzék és műízlés mert ez az a széles talaj, melyen el lehet érni a magyar művészeti ügy felvirágoztatását.

Nem ma, nem holnap, csak évek hosszú sora után lesz meg ennek az eredménye; de azt mondom, hogy aki itt ezen a helyen ül, annak előre kell dolgozni, nem a napi dicsőségért, hanem azért, hogy legyen egy oly társadalom, mely a művészetért lelkesedni tud, mert ez a nemzeti karakter idealisabb kialakulására is vezet. Tudom, a művészeti élet terén több intézményt kell teremteni, de már itt eltérek HOKK képviselő úrtól, mert nem a tabula ráza az én jelszavam, hanem egy nagy francia államférfiúval tartok: il faut bien continuer et pas toujours commercer. Az, hogy mi itt az összes művészeti intézményeket ugyyszólvan töröljük és egészen újakat organizáljunk, nem az én politikám. Nagy gondom van arra, hogy a hazai művészetnek nagy szolgálatot tett, tevő és még jövőben is teendő férfiakat egy BENCZUR-t, LOTZ-ot, STROBL-t el ne kedvetlenítse ez az u. n. reform-mozgalom, sőt a reform-mozgalomnak olyannak kell lenni, hogy ezek nagyobb kedvvel és hatással dolgozhassanak. Nagyon félek mindig oly intézmények teremtésétől, a melyek azon férfiakat, a kiknek sokat köszönhet a magyar képzőművészet és akiknek névéhez van fűzve annak felvirágzása, elkedvetlenedve azt mondják, hogy hiszen őket a kellő méltatásban nem részesítjük.

Azok az urak, egy BENCZUR, egy STROBL, egy LOTZ legjobban tudják, hogy képzőművészeti oktatásunk kiegészítésre, reformra szorul. Már TREFORT, mikor a meseriskolát felállította, jelezte azt, hogy egy festőiskolára szükség van, sőt maga az országgyűlés határozatot hozott a festőiskola felállítására érdekében. Én tehát, mikor egy új reformot kezdek, mikor kiakarom egészíteni Magyarországnak képző-

művészeti oktatását: TREFORT nyomdoikaiban járok s az országgyűlés határozata alapján állok. És erre nézve megígértem, hogy szaktanácskozmányt kívánok tartani, a hol a legnagyobb objektivitással meg fogjuk beszélhetni mindezeket a kérdéseket, ahol szó lehet a képzőművészeti tanácsról is. A meghívó erre a szaktanácskozmányra már régen készen van nálam, ahol a tárgyak is fel vannak sorolva; csak a politikai viszonyok miatt nem adtam ki előbb, mert nem akartam abban az időben ilyen kérdésekkel ankétszerűleg foglalkozni. Most azonban legközelebb öszszefogom hívni ezt a szaktanácskozmányt, a hol a művészeti oktatás összes kérdései meg fognak beszéltetni. De előre jeleznem kellett az álláspontot, melyet az intézmények reformja tekintetében elfoglalom. Ott megbeszéljük a képzőművészeti tanítás új szervezetét is, hogyan és miképpen kellene azt újjá szervezni, de annyit erre nézve is már előre kijelentek, hogy bizonyos művészeti tanács nélkül nem képzelem a közoktatásügyi miniszteriumot: annak egy bizonyos művészeti tanácsra szüksége van; a nélkül nem dolgozhatik. Nem itt hozták fel, de olvastam — és talán művészek köréből, — hogy a képzőművészeti tanácsból minden — nem jut eszembe hamarjában más szó, — u. n. laikus elemet kizárjunk és csak művészek maradjanak benn. Bocsánatot kérek, ez nem az én felfogásom; ez ellen határozottan tiltakoznom kell. Csak művészekből szervezni képzőművészeti tanácsot, nem tartom helyesnek. Hát nincsenek-e nálunk nagy műízléssel bíró kitűnő műkritikusok, a kiknek a képzőművészeti tanácsban szintén helyük van? Evvel a felfogással tehát magamat azonosítani semmi esetre sem tudom.

Hogy mi a feladata a művészeti osztálynak és a művészeti osztály vezetőjének; hogy az étellel minél nagyobb kontaktusba legyen, tárlatokat látogasson, művészeti iskolákat keressen fel, és ne csak az aktákat intézze el, hanem magának a művészeti életnek forrongásával és lüktetésével együtt érezzen és tegyen, — mindebben teljesen egyet értek HOKK-al. Így gondoltam magam is mindig, így is gondolták elődeim is, sőt erre nézve mindent el is követtek, természetesen a rendelkezésre álló eszközök határai között. Hiszen mi szeretnők legjobban, ha nagyszabású művészeti

direktóriumot tudnánk csinálni. De bocsánatot kérek, nekünk a kultúra egyetemese érdekeivel kell lépést tartanunk; egyszerűen mindent nem tehetünk. Én magam is abban a nézetben vagyok és rajta vagyok, hogy a jelenlegi vezetőnek, a kivel teljesen meg vagyok elégedve és a kit meg kívánok tartani azon művészeti osztály élén, módot tudjak nyújtani arra nézve, hogy látogassa a tárlatokat, sőt külföldre is küldöm, a mint csak tehetem.

Mit akarunk mi? Műpártoló, művásárló közönséget teremteni. Fejlesztani a műizlést az egész magyar társadalomban. Itt hagynának engem cserben a magyar művészek? Ezt nem hihetem. A magyar művészek kétségtelenül mindent el fognak követni és ha talán egy vagy más tekintetben félreértések vannak, még azok a félreértések is el fognak símulni a nagy cél előtt, és ők tudni fogják honorálni azt az ügybuzgalmat, melyet épen a művészek és a művészet érdekében kifejtetem és kifejtetek.

Egyébiránt annyit kötelességem kijelenteni, hogy érkezettnek látom azt az időt, midőn az állami vásárlásoknál magasabb és szigorúbb mértéket fogok al-

kalmazni. Annak a rendszernek, hogy folytonos könyörületből, mert ez vagy az most éh-halállal, amaz pedig nem tudom mivel kúzkodik, kevésbé értékes művészeti tárgyakat vásároljunk, ideje egyszer véget vetni.

Nekem van valami csekély alapom könyöradományra is: és a hol tehetem meg is adom a könyöradományt. De hogy én selejtes dolgokat vegyek, tisztán csak azért, mert az illető rászorul, bocsánatot kérek, evvel a vásárlási politikával egyszer már szakítani kell. Azért akarnék látni egy olyan magyar társadalmat, a mely műpártoló, azért akarom azt ilyen széles alapra fektetni és azért remélem, hogy művészeink nekem e tekintetben támogatásomra, segítségemre lesznek. Abban a nézetben vagyok, hogy valamint a kultúra minden terén, úgy ezen művészeti mozgalom terén is azt kell keresnünk, a mi bennünket összehoz és nem azt, ami bennünket elválaszt.

HOKK és a miniszter beszédjére igen érdekes beszédet mondott BERZEVICZY ALBERT, mely beszédet a jövő füzetben közölni fogjuk.

A KIRÁLY A SZECESSZIÓRÓL.

A szép és nemes iránti érzékkel bíró emberek megvetéssel fordulnak el azoktól a hóbortos és bolondos «alkotások»-tól, a melyeket a tehetetlenek «szecesszió» név alatt a világ elé állítanak. Ezeket elítélik az épeszű emberek és sajnálják azt a számos embert, a kik különben tehetségüknél és szorgalmuknál fogva hivatva lennének nemes alkotásokra, ha a semmi-tudást, semmi ügyességet nem igénylő szecesszió könnyűszerű «művészete» el nem bolondítaná.

De a leglesújtóbb kritikát mondotta e közönséges garázdálkodásra a mi királyunk, a mikor a bécsi szecesszionisták kiállítását e napokban megtekintette. Mikor a király az összes termeken végig ment, megdicsérte az izléses berendezést — és a berendezés annyira érdekelte a királyt, hogy még a titkári szobát is megtekintette, itt nyugtatván meg szemét a sok vad dolog látása után...

Midőn a királynak ENGELHART kandallóját megmutatták, azt jegyezte meg, hogy

az «Párisban» (de nálunk nem) feltűnést fog kelteni. — De mikor azután LENZ bolondos festményét megmutatták (melynek sötét ultramarinkék ege alatt ugyanilyen ruházatu ideálok lejtenek a tarka virágos mezőn), a király már a nevetéstől vissza nem tarthatta magát és szárnysegédéhez fordulva, nevetve azt mondta:

— No! de milyen színeket látnak (?) ezek az emberek!»

Dehogy látnak ezek az emberek! Ezek az emberek sem nem látnak, sem nem gondolkoznak, hanem csak mázolnak össze-vissza mindenféle színeket és azt hiszik, hogy van elég bolond ember, a ki az ő mázolásukat «művészetnek» fogja tekinteni.

Királyunk fenti lesújtó kritikája után talán sokan kijózanodnak és belátják, hogy a nagyközönség nem hajlandó olyan bolond lenni, mint a minők ők, mikor azt hiszik, hogy valaki mázolásukat — művészetnek fogja tartani.

VEGYESEK.

A HÁZELTOLATÁS ügyében a fővárosi mérnöki hivatal és az illetékes ügyosztály, felvilágosodott, széles látkörű vezetőjével, KÚN GYULA tanácsnokkal oly állást foglaltak el, hogy a főváros alkalmat adjon e művellet keresztülvitelére és e célból a mérnöki hivatal a Mester-utcai iskola eltolását hozta javaslatba, melyet a szünidők alatt kell eltolni, hogy így a tanítás fennakadást ne szenvedjen. Igen beható és alapos tanulmány tárgyává tette a fővárosi mérnöki hivatal az ügyet és minden szakközege pártolólágg nyilatkozott. MÁLTÁS műszaki tanácsos osztályában SCHWENDTNER főmérnök tette az előterjesztést és azt a főmérnök-igazgató HEUFFEL ADOLF magáévvá téve, csak a város biztosítására vonatkozó kikötésekkel pótolta annyira, hogy az iskolaépület értékén felül kívánta a biztosíték letevését. A mérnöki hivatal előterjesztését az építési bizottság is magáévvá tette. De hiszen ez a mérnöki hivatal TAMÁS építész-mérnök véleménye alapján a Dréher-ház eltolására is megtette megokadatolt előterjesztését, de a «bölcs» közmunkák tanácsa a műszaki megdönthetetlen bizonylatokat semmibe sem veszi. A fővárosi közegek tehát, melyeket a «bölcs» közmunkák tanácsa mindig gáncsolni szokta, bebizonyították, hogy a haladó kornak az emberei, a kik bátran átléphetnek a XX. századba, holott a közmunkák tanácsa csak olyan «bölcs» tanácsnak maradt, a melynek a XX. század küszöbén már helye nem lehet. Ezt jó lesz a döntő körökben most már komolyan fontolóra venni.

ÚJ BRONZÖNTÉS. A nagyobb bronzműveket több darabban öntik és csak a helyszinén állítják össze. Most New-York egyik legnagyobb ércöntődéje vállalkozott arra, hogy egy óriási szobrot egy darabban fog önteni. A szobor Pán istent ábrázolja, a mint a pásztorfurulyán nótákat fú. A kísérlet várakozáson felül sikerült. Miután az óriási agyagmintából, a melynek finomságai GRAY-BERNARD amerikai szobrászt dicsérik, formát állítottak elő, nem kevesebb, mint 4200 kilogramm bronzot öntöttek belé. Az öt méter magaságú szobron egyetlen egy hibát sem lehet észrevenni.

HÖRCHER TESTVÉREK ÉS ILGNER cég arról értesít, hogy a székes fővárosi közmunkák tanácsa határozatával megengedte, hogy saját külön szabadalma szerint boltokban és szertárakban csak 0'08 méter vastagságú válaszfalakat állíthasson elő. Tekintve, hogy a rendes és az építési szabályzat által megszabott 30 cm. vastagságú téglafalak helyett az e fajta válaszfalak alkalmazása tetemes hely megtakarítással jár, az építetők saját jól felfogott érdekeik kívánatossá teszik, ha e célszerű intézményt felkarolják és minél gyakrabban alkalmazzák.

A RESTAURÁLT APHRODITE-TORZO. A német császár, nagy összegű pályadíjat tűzött ki annak a művésznek a jutalmazására, a ki a berlini múzeumban lévő Aphrodite-torzo alsó részének kiegészítésére a legjobb tervet készíti. A pályázatban mindössze öten vettek részt, a díjat azonban a pályázók egyikének sem adták ki.

ISKOLA ÉPÍTÉS. Hontmegyei Bakabánya község 11117 forint 95 krajcár költséggel állami iskolát épít.

KÓRHÁZ ÉPÍTÉS. A lőcsei evangélikus egyházközség elhatározta, hogy jóltevőjének, néhai HERMANN GUSZTÁV-nak emlékére, az ő nevét viselő kórházat építtet 70000 forint költséggel.

ISKOLA ÉPÍTÉS. Torontálvármegyei Kis-Orosz község iskolát építtet, melyre a vallás- és közoktatásügyi miniszter 16000 forintot engedélyezett.

ÓVODA ÉPÍTÉS. Monor város képviselő-testülete elhatározta, hogy 10000 forint költséggel új óvodát építtet.

GOMBGYÁR ÉPÍTÉS. A szarvasi gombgyárat AICHBERG ADOLF ausztriai cég építteti. Az építést legközelebb már meg is kezdik, mert decemberben meg akarják a gyárat nyitni. A gyár 24 munkateremből fog állani és már eleinte is 250 munkás nyer foglalkozást.

SELYEMSZÖVŐGYÁR Nagyváradon. Egy bécsi selyemgyáros a SACH és társa cég, melynek a kereskedelmi miniszter tíz évre összesen százötvenezer forint segítséget

biztosított arra az esetre, ha Magyarországon selyemszövő gyárat létesít, BULYÓVSZKY polgármestertől telket kért a gyár részére, ígérve, hogy kétszázezer forintos gyár-épületet építtet és hogy magyar munkásokat fog kiképezni és gyárában fokozatosan alkalmazni.

VÁROSHÁZ ÉPÍTÉS. Munkács város a jelen évben új városház építésének a megkezdését tervezi. Az építési költségekre 60000 forint van előirányozva.

ÚJ TISZTVISELŐ TELEP SIEBRICH KÁROLY fővárosi nyug. mérnök 400 lakóház építése céljából a buda-örsi út mellett fekvő «gazdagrét» parcellázása iránt folyamodott a főváros tanácsához. A mérnöki hivatal e tervet a főváros extenzív fejlődésére való tekintettel — ellenzi, annál is inkább, mert a kilátásba vett parcellák 200 □-öl nagyságra vannak mérve, a mikor is a házak magassága legfeljebb 15 méter

lehet. Ilyen kis parcellákat csakugyan nem kell megengedni.

GYÓGYITHATLAN BETEGEK MENHELYE. Az emberbaráti működéséről széles körben ismeretes SAN-MARCO hercegnő Ó-Budán, a Bécsi-úton, saját költségén menhelyet építtet a gyógyíthatlan betegek részére. Ez a, két emeletesre tervezett, épület költségei 150.000 forinttal vannak előirányozva. A tervek jóváhagyás végett már a közmunkák tanácsánál vannak.

Az ÚJÉPÜLET telkeinek nagyrészt eladták. A vevők közt vannak: Az osztrák-magyar bank, a Budapesti érték- és árutőzsde, a postatakarékpénztár, az Adria tengeri hajóstársulat, a Kereskedelmi csarnok, a magánosok közül KANITZ nagykereskedő cég, DUNGYERSZKY LÁZAR, LINZER IMRE, VIRAVA JÓZSEF, POPPER ITTVÁN, DEUTSCH ANTAL. A vételárak négyszögölenként 445 és 650 forint közt váltakoznak.

PÁLYÁZAT.

HÓDMEZŐ-VÁSÁRHELY város pályázatot hirdet emeletes új szálloda építési tervének és költségvetésének elkészítésére, kiemelve, hogy az épületnek egy kávéházi helyiséget legalább 300 □-méter, egy ebédlőt legalább 200 □-méter, egy sörcsarnokot legalább 100 □-méter, egy szini előadások tartására is alkalmas páholyokkal és karzattal is ellátott nagy termet legalább 700 □-méter területtel, továbbá megfelelő számú játszó és társalgó-termeget, legalább 20 vendégszobát, vendéglő lakást és mellékhelyiségeket kell magában foglalnia. A jeligével s lepecsételt jeligés levéllel ellátott pályaművek a folyó 1899. év június hó 10 napjáig a város polgármesterénél nyújtandók be. A pályaműnek tartalmaznia kell a pince, földszint és emelet alaprajzát 1:200 méretben, a hossz- és keresztmetszeteket, valamint a homlokrajzot 1:100 méretben, továbbá részletes költségvetést előmért és árelemezéssel, végül a terv és költségvetés műszaki leírását; megjegyeztetvén, hogy a régi épület alatt levő pince lehetőleg fentartandó, továbbá, hogy a régi épület téglá és fedélcserép-anyaga a lehetőségig felhasználandó. Az összes építési

költség a 200.000 koronát nem haladhatja meg. Az épület környékét feltüntető helyzetrajz, a régi épület felvételi rajza, valamint a tervezésnél figyelembe veendő feltételek és adatok a városi mérnöki hivatalban a hivatalos órák alatt megtekinthetők és lemásolhatók. A kivitelre legalkalmasabbnak talált tervek és költségvetések két díjjal és pedig az első 1000 koronával, a második 600 koronával díjaztatnak; a fentebbi díjak csak abszolút becsű pályaműveknek adatnak ki. A díjazott pályaművek a város tulajdonai maradnak, ellenben a nem díjazott pályaművek a folyó év július hó 31-ike után a pályázók által a nyert tértvény vagy postai vevény előmutatása mellett visszavehetőek. A beérkező pályatervek elbírálását a városi tanács által alakítandó szakértő-bizottság fogja eszközölni.*) A város közönsége a pályanyertes mű szerzőjével szemben a kiépítést illetőleg semmiféle kötelezettséget nem vállal.

* Ilyen pályázatban, a hol a pályabírák előre meg nem neveztetnek, nem volna szabad részt venni egy építésznek sem. Ilyen pályázatban kellene hogy a tisztesség tiltaná a résztvevést. A SZERK.

Árlejtési hirdetemény.

A Fiumében építendő állami felső kereskedelmi-, polgári- és elemi-iskola építéséhez és telkének rendezéséhez szükséges föld-, kőmives-, elhelyező-, kőfaragó-, szobrász-, ács-, bádogos-, vas-, facement-, asztalos-, lakatos-, mázoló-, üveges-, padozat-, kövező-, kályhás-, panyvaredőny-, szobafestő-, vízvezeték-, csatorna- és légszuszogatómunkák elkészítése és szállítása iránt, a következő feltételek alatt nyilvános pályázat, illetőleg árlejtés hirdettetik:

1. Az árlejtésben részt vehetnek mindazon hazai szakértő iparosok vagy vállalkozók, kik üzletük gyakorlására hatósági engedéllyel bírnak.

2. Ajánlat az összes munkákra tehető, vagy egyes munka csoportokra, vagy pedig egyenkint külön-külön bármely munkára.

3. A készítendő munkákra vonatkozó költségvetési kivonatok és ajánlati minták vállalkozóknak rendelkezésére fognak bocsátatni és kötelesek abba egységáraikat beiktatni és a végösszeget úgy számjegyekkel, mint betűkkel kiírni.

4. Csakis azon ajánlatok fognak figyelembe vétetni, melyek a kiszolgáltattott eredeti ajánlati íveken nyújtottak be.

5. Később érkezett, távirati úton küldött vagy pedig utóajánlatok nem fognak figyelembe vétetni.

6. Az 50 kros bélyeggel ellátott és lepecsételt ajánlatok legkésőbb folyó évi **május hó 12-ike déli 1 óráig** a m. kir. vallás- és közoktatásügyi miniszterium segédhivatali főigazgatójának nyújtandók be.

7. Tartoznak ajánlattevő vállalkozók a szerződési általános feltételek 6 §-ának határozatai szerint ajánlati összegüknek 5% át bántpénzt gyanánt az ugyanott kiirt módok mellett a bpesti IX. ker., állampénztárnál vagy pedig a fiumei m. kir. adóhivatalnál az ajánlat benyújtása előtt letenni s az erről szóló nyugtatót az ajánlathoz csatolni.

8. Fentartja magának az építendő miniszterium a jogot, hogy ajánlattevő vállalkozók közül, a jutányosság szem előtt tartása mellett, a munka kivitelével és végrehajtásával azt a vállalkozót bizza meg, ki a jó és helyesen készített munkák teljesítése iránt már eleve is legtöbb biztosítékot képes nyújtani.

9. A munkálatokra vonatkozó általános és különleges vállalati feltételek és tervek **Alpár Ignác** építész irodájában (VII. ker., Almássy-tér 15. Budapest,) megtekinthetők és ugyanott fognak a munka kivonatok és ajánlati minták a jelentkező vállalkozóknak kiadatni.

10. A munka azonnal megkezdendő és olyképen folytatandó, hogy az épületek az 1899. év folyamán fedél alá jussanak és 1900. év augusztus 15 ére teljesen elkészülve a használatnak átadhatók legyenek.

11. A vállalati általános és különleges feltételek a tudomásul vételnek elismerése végett, ugyanott minden ajánlattevő vállalkozó által előzetesen aláírandók lesznek.

12. A beadott ajánlatok a m. kir. vallás- és közoktatásügyi miniszteriumban (V. ker., Vadász-utca 33. sz. III. em. 13. ajtó folyó évi **május hó 13-án délelőtt 11 órakor** fognak nyilvánosan felbontatni.

Budapesten, 1899 évi április hó 7-én.

A vallás- és közoktatásügyi m. kir. minisztertől.

Árlejtési hirdetemény.

A panesovai áll. elemi iskolai épületnek, Panesován az Iskola-utca sarkán a minoriták temploma mellett fekvő telken leendő felépítése alkalmával teljesítendő: föld-, kőműves-, elhelyező-, kőfaragó-, vas-, ács-, cserépfedő-, bádogos-, burkoló-, padozati-, asztalos-, lakatos-, mázoló-, üveges-, kárpitos-, szobafestő-, kályhás és kút munkák elkészítése, illetőleg szállítása iránt a következő feltételek mellett nyilvános árlejtés hirdettetik:

1. Az árlejtésben részt vehetnek mindazon szakértő hazai iparosok, kik üzletük gyakorlására hatósági engedélylyel bírnak.

2. Ajánlat az összes munkákra, egyes munkacsoportokra, vagy pedig egyenkint külön-külön tehető.

3. A munkákra vonatkozó munkakivonatok és ajánlati minták vállalkozók rendelkezésére bocsáttatnak és kötelesek abba egységáraikat beiktatni, a végösszegeket pedig úgy számjegyekkel, mint betűkkel kiírni. Csak azon ajánlatok fognak figyelembe vétetni, melyek a kiszolgáltatott eredeti íveken tételnek.

4. Később érkezett, távirati úton küldött, vagy pedig utóajánlatok figyelembe vem vétetnek.

5. Az 50 kros bélyeggel ellátott és lepecsételt ajánlatok legkésőbb **f. évi május hó 19-ike déli 1 óráig** a vallás- és közoktatásügyi m. kir. ministerium segédhivatali főigazgatójánál (V, Hold-utca 8. sz.) nyújtandók be.

6. A beadott ajánlatok a vallás és közoktatásügyi m. kir. miniszterium kebelében **f. évi május hó 20-ika déli 11 órakor** V., Vadász-utca 33., III. em. 13 nyilvánosan felbontatnak.

7. Tartoznak ajánlattevő vállalkozók az általános feltételek 6. §-a szerint az ajánlati összeg 5%-nak megfelelő bánatpénzt az ott körüirt módozatok és kikötések mellett a budapesti IX. ker., m. kir. állampénztárnál, vagy pedig a panesovai m. kir. adóhivatalnál az ajánlat benyújtása előtt letenni és az erről szóló nyugtát az ajánlathoz csatolni. Az ajánlathoz készpénz, vagy értékpapir bánatpénzül nem csatolható.

8. A föld- és kőműves munkákra ajánlatot tevő vállalkozók kötelesek ajánlatukban úgy számjegyekkel, mint betűkkel kiírni, hogy a telken fennálló régi épületeket a lebontási költségek betudásával mely értékben veszik át, feltéve, hogy a kikerülő és használható régi de jó építési anyagokat, mint téglát és terméskövet, az újraépítés alkalmával ismét felhasználhatják.

9. Fentartja magának a miniszterium azon jogot, hogy ajánlattevő vállalkozók közül, a jutányosság szem előtt tartása mellett, a munka kivitelével és végrehajtásával azt a vállalkozót bizza meg, ki a jól és helyesen készített munkák teljesítése iránt, már eleve is legtöbb biztosítékot nyújtani képes.

10. A munkákra vonatkozó általános különleges feltételek és tervek **Herczegh Zsigmond és Baumgarten Sándor** építészeknél (Budapest, VIII, köztemető-út 4. sz.) naponta d. u. 4—6 óra között megtekinthetők, ugyanott fognak az ajánlati minták és munkakivonatok a jelentkező vállalkozóknak kiszolgáltatni.

Budapesten, 1899. évi április hó 10-ikén.

A vallás- és közoktatásügyi m. kir. minisztertől.

Magyar kir. államvasútak
60523—99 szám

Hirdetmény.

A magyar királyi államvasútak igazgatósága nyilvános ajánlati tárgyalást hirdet a **Versec állomáson** létesítendő

felvételi épület előállítására szükséges építő munkák

végrehajtására.

A tervek, a költségvetés, az egységárjegyzék, a szerződés tervezet, az ajánlati minta, a pályázati feltételek, valamint a munkák végrehajtásához kötött feltételek Budapesten, a magyar királyi államvasútak igazgatósága magas építményi ügyosztályában (VI. ker. Teréz-körút 56. szám III. emelet 14. szám) és Szegeden az üzletvezetőség pályafentartó osztályában a hivatalos órák alatt megtekinthetők.

Az ajánlatok legkésőbb

1899. évi május hó 9-én déli 12 óráig

nyújtandók be alúlirott igazgatóság építési főosztályának (VI. ker. Teréz-körút 56. szám, II. emelet 10. ajtó.)

Az ajánlatok 50 kros, az ajánlat mellékletei ivenkint 15 kros bélyeggel ellátva, lepecsételve és következő felirattal nyújtandók be:

«Ajánlat a verseci felvételi épület létesítésére.»

Csak az összes munkákra tett ajánlatok fognak figyelembe vétetni.

Az ajánlat benyújtását megelőző napon vagyis 1899. évi május hó 9-ikén déli 12 óráig, 3400, azaz háromezernégyszáz o. é. frt bánompénz teendő le a magyar királyi államvasútak főpénztárában (Ándrássy-út 75. sz. földszint) akár készpénzben, akár állami letétekre alkalmas értékpapirosokban. A bánompénzről szóló letétjegy az ajánlathoz nem csatolandó.

Az értékpapirosok a legutóbb jegyzett árfolyam szerint számíttatnak, de névértéken felül számításba nem vétetnek.

Csak idejekorán beérkezett írásbeli ajánlatok szolgálhatnak a tárgyalás alapjául.

Pósta útján beküldött ajánlatok és bánompénzek tértivevénnyel adandók fel

Budapesten, 1899 április hóban.

As igazgatóság.

(Utánnymást nem díjazunk.)

Árlejtési hirdetmény.

A **vakok országos intézetének** és a vakok foglalkoztató műhelyének Budapest, VII. ker., Hungária és István-utak sarkán fekvő telken leendő felépítése alkalomával teljesítendő: **föld-, kőműves-, elhelyező-, kőfaragó-, pyrogranit-, vas-, ács-, cserépfedő-, bádogos-, burkoló-, padozati-, asztalos-, lakatos-, mázoló, üveges-, kárpitos-, szobafestő-, kályhás-, kút-, vízvezeték-, csatorna és légszesz vezetése berendezési munkák** elkészítése illetőleg szállítása iránt a következő feltételek mellett nyilvános árlejtés hirdettetik.

1. Az árlejtésben résztvehetnek mindazon szakértő hazai iparosok, kik üzletük gyakorlására hatósági engedéllyel bírnak.

2. Ajánlat a vakok intézetére és a foglalkoztató műhelyre külön-külön az összes munkákra, egyes munkacsoportokra, vagy pedig egyes munkanemekre külön tehető.

3. A munkákra vonatkozó munkakivonatok és ajánlati minták vállalkozók rendelkezésére bocsáttatnak és kötelesek abba egységárait beiktatni, a végösszeget pedig úgy számjegyekkel, mint betűkkel kiírni. Csak azon ajánlatok fognak figyelembe vétetni, melyek a kiszolgáltatott eredeti íveken tételnek.

4. Később érkezett távirati úton küldött vagy pedig utóajánlatok figyelembe nem vétetnek,

5. Az 50 kros bélyeggel ellátott és lepecsételt ajánlatok legkésőbb f. évi **május hó 15-ike déli 1 óráig** a vallás- és közoktatásügyi m. kir. miniszterium segédhivatali főigazgatójának (V., Hold-utca 8. sz.) nyújtandók be.

5. A beadott ajánlatok a vallás- és közoktatásügyi m. kir. ministerium kebelében f. évi május hó 16-ika déli 11 órakor V., Vadász-utca 33. III. em. 13. nyilvánosan felbontatnak.

7. Tartoznak ajánlattevő vállalkozók az általános feltételek 6. § a szerint, az ajánlati összeg 5%-nak megfelelő bánatpénzt az ott körülírt módozatok és kikötések mellett a budapesti IX. ker. m. kir. állampénztárnál az ajánlat benyújtása előtt letenni és az erről szóló nyugtát az ajánlathoz csatolni. Az ajánlathoz készpénz, vagy értékpapír bánatpénzül nem csatolható.

8. A föld- és kőműves munkákra ajánlatot tevő vállalkozók kötelesek ajánlatukban úgy számjegyekkel, mint betűkkel kiírni, hogy a telken fennálló az építkezés területébe eső régi épületeket a lebontási költségek betudásával mely értékben veszik át, feltéve, hogy a kikerülő és használható régi, de jó építési anyagokat, mint téglát és terméskövet az újra építés alkalomával ismét felhasználhatják, a föld- és kőműves munkák vállalkozója köteles leendő az építkezés területébe eső fákat és egyéb ültetvényeket az építés területét ugyancsak díjtalanul elegyengetni.

9. Fentartja magának a miniszterium azon jogot, hogy ajánlattevő vállalkozók közül, a jutányosság szemelőtt tartása mellett, a munka kivitelével és végrehajtásával azt a vállalkozót bizza meg, ki a jól és helyesen készített munkák teljesítése iránt, már eleve is legtöbb biztosítékot nyújtani képes.

10. A munkákra vonatkozó általános különleges feltételek és tervek **Herczegh Zsigmond és Baumgarten Sándor** építészeknél (Budapest, VIII., Köztemető-út 4. sz.) naponta d. u. 4—6 óra között megtekinthetők, ugyanott fognak az ajánlati minták és munkakivonatok a jelentkező vállalkozóknak kiszolgáltatni.

Budapest, 1899 április 4-én.

A vallás- és közoktatásügyi m. kir. miniszteriumtól.

Árlejtési hirdetmény.

Az **ungvári** sастéri és drugeth-téri állami elemi iskolai épületek felépítése alkal-mával teljesítendő: **föld-, kőműves-, elhelyező-, kőfaragó-, vas-, ács-, cserépfedő-, bádogos-, burkoló-, padozati-, asztalos-, lakatos-, mázoló-, üveges-, kárpitos-, szobafestő-, kályhás- és kút** berendezési munkák elkészítése, illetőleg szállítása iránt a következő feltételek mellett nyilvános árlejtés hirdettetik:

1. Az árlejtésben résztvehetnek mindazon szakértő házi iparosok, kik üzletük gyakorlására hatósági engedélvlyel bírnak.

2 **Ajánlat épületenkint külön-külön az összes munkákra, egyes munka-csoportokra, vagy pedig egyenkint külön tehető.**

3. A munkákra vonatkozó munkakivonatok és ajánlati minták vállalkozók rendelkezésére bocsáttatnak és kötelesek abba egységáraikat beiktatni, a végösszegeket pedig úgy számjegyekkel, mint betűkkel kiírni. **Csak** azon ajánlatok fognak figyelembe vétetni, melyek a kiszolgáltattott **eredeti iven** tételnek.

4. Később érkezett, távirati uton küldött vagy pedig utóajánlatok figyelembe nem vétetnek.

5. Az 50 kros bélyeggel ellátott és lepecsételt ajánlatok legkésőbb f. évi **május hó 19-ike déli 1 óráig** a vallás- és közoktatásügyi m. kir. miniszterium segédhivatali főigazgatójánál (V. ker., Hold-utca 8. sz.) nyújtandók be.

6. A beadott ajánlatok a vallás- és közoktatásügyi m. kir. miniszterium kebe-lében f. évi **május hó 20-ika déli 11 órakor** V. ker., Vadász-utca 33 sz. III. em. 13. nyilvánosan felbontatnak.

7. Tartoznak ajánlattevő vállalkozók az általános feltételek 6. §-a szerint. az **ajánlati összeg 5%-nak megfelelő bánatpénzt** az ott körülirt módozatok és kikötések mellett a budapesti IX, ker. m. kir. **állampénztárnál**, vagy pedig az **ungvári m. kir. adóhivatalnál** az ajánlat benyújtása előtt letenni és az erről szóló nyugtát az aján-lathoz csatolni. Az ajánlathoz készpénz vagy értékpapir bánatpénzül nem csatolható.

8. A föld- és kőműves munkákra ajánlatottevő vállalkozók kötelesek ajánlatukban úgy számjegyekkel, mint betűkkel kiírni, hogy a telken fennálló régi épületeket a lebontási költségek betudásával mely értékben veszik át, feltéve, hogy a kikerülő és haszná-lható régi, de jó építési anyagokat, mint téglát és terméskövet az újraépítés alkal-mával ismét felhasználhatják.

9. Fentartja magának a miniszterium azon jogot, hogy ajánlattevő vállalkozók közül, jutányosság szem előtt tartása mellett, a munka kivitelével és végrehajtásával azt a vállalkozót bizza meg, ki a jól és helyesen készített munkák teljesítése iránt már eleve a legtöbb biztosítékot nyújtani képes.

10. A munkákra vonatkozó általános, különleges feltételek és tervek **Herczegh Zsigmond és Baumgarten Sándor építészeknél** (Budapest, VIII., Köztemető-út 4. sz.) naponta d. u. 4—6 óra között megtekinthetők, ugyanott fognak az ajánlati minták és munkakivonatok a jelentkező vállalkozóknak kiszolgáltattani.

Budapesten, 1899. évi április 7-én.

A vallás- és közoktatásügyi m. kir. miniszteriumtól.

8245
II. szám.

Pályázati hirdetemény.

A magy. kir. államvasútak miskolci üzletvezetősége nyilvános ajánlati tárgyalást hirdet **S.-A.-Ujhely állomáson a meglevő mozdony-szinnek négy új mozdony állással való kibővítésére**, két darab új külső tisztító gödör, egy darab darúakna, és 55 folyóméter hosszú vízlevezető csatornához szükséges építési munkák végrehajtására.

A tervek, az egységárjegyzék a szerződési tervezet, az ajánlati minta a pályázati föltételek, valamint az 1887-ben kiadott általános és részletes feltét füzetek és az 1890. évben kiadott «Épületek leírása» Miskolcon a magy. kir. államvasútak üzletvezetőségének pályafentartási osztályában Szemere-utca 29. sz. I. em. a hivatalos órák alatt megtekinthetők.

Az ajánlatokat **legkésőbb 1899. évi május hó 1-én déli 12 óráig** kell benyújtani alólirott üzletvezetőség általános osztályánál.

Az ajánlatokat 50 kros, az ajánlat mellékleteit ívenként 15 kros bélyeggel ellátva, lepecsételve és következő felirattal kell benyújtani.

«Ajánlat S.-A.-Ujhely állomáson a vontató-telep kibővítésére».

Csak az összes munkákra tett ajánlatok fognak figyelembe vétetni. Az ajánlat benyújtását megelőző napon vagyis 1899. évi április hó 30-án déli 12 óráig 1000 frt, azaz Egyezer o. é. frt bánatpénzt kell a magy. kir. államvasútak miskolci üzletvezetősége gyűjtőpénztáránál akár készpénzben, akár állami letétekre alkalmas értékpapírokban letenni. A bánatpénzről szóló letétjegy az ajánlathoz nem csatolandó.

Az értékpapírok a legutóbb jegyzett árfolyam szerint számíthatnak, de névértéken felül számításba nem vétetnek. Csak idejekorán beérkezett írásbeli ajánlatok szolgálhatnak a tárgyalás alapjául.

Pósta útján beküldött ajánlatok és bánatpénzek térti vevényel adandók fel.

Miskolc, 1899 április hó 14-én.

(Utánnymás nem díjaztatik.)

Az üzletvezetőség.

Magy. kir. államvasútak.
11994|99. szám

Pályázati hirdetmény.

A magy. kir. államvasútak igazgatósága **egy, a szolnoki műhelyében leszerelt, 30 lóerőt kifejtő és teljesen jó karban lévő és nevezett műhelyben megtekinthető kazán nélküli gőzgépet** nyilvános pályázat útján eladni szándékozik; felkéri tehát pályázni szándékozókat, hogy 1 koronás bélyeggel ellátott zárt ajánlataikat — melyek a boritékon ezen feliratott tartalmazzák: „Ajánlat 11994|99 számhoz gőzgép megvételére folyó évi **június hó 7-ig** a magyar kir. államvasútak anyag és leltárberendezési szakosztályánál benyújtani szíveskedjenek.

Bővebb felvilágosítások a magy. kir. államvasútak igazgatóságának E-III. szakosztályában, vagy pedig a szolnoki műhelyfőnökségnél szerezhetők.

Budapest, 1899 április 9.

Az igazgatóság.

Árlejtési hirdetmény.

A fiumei plasse mlaka külvárosi áll. elemi népiskolai épületnek az ex Rudan-féle telken leendő felépítése alkalmával teljesítendő: föld-, kőműves-, elhelyező-, kőfaragó-, szobrász-, vas-, ács-, cserépfedő-, bádogos-, burkoló-, padozati-, asztalos-, lakatos-, mázoló-, üveges-, kárpítos-, szobafestő-, kályhás-, kút-, vízvezeték és csatorna berendezési és légszesz-vezetéki munkák elkészítése, illetőleg szállítása iránt a következő feltételek mellett nyilvános árlejtés hirdettetik:

1. Az árlejtésben résztvehetnek mindazon szakértő hazai iparosok, kik üzletük gyakorlására hatósági engedéllyel bírnak.

2. Ajánlat az összes munkákra, egyes munkacsoportokra, vagy pedig egyenkint külön-külön tehető.

3. A munkákra vonatkozó munkakivonatok és ajánlati minták vállalkozók rendelkezésére bocsátatnak és kötelesek abba egységáraikat beiktatni, a végösszegeket pedig úgy számjegyekkel, mint betűkkel kiírni. Csak azon ajánlatok fognak figyelembe vétetni, melyek a kiszolgáltatott eredetiíveken tételnek.

4. Később érkezett, távirati úton küldött, vagy pedig utóajánlatok figyelembe nem vétetnek.

5. Az 50 kros bélyeggel ellátott és lepecsételt ajánlatok legkésőbb f. évi április hó 28-ika déli 1 óráig a vallás- és közoktatásügyi m. kir. miniszterium segédhivatali főigazgatójánál (V., Hold-utca 8. sz.) nyújtandók be.

6. A beadott ajánlatok a vallás- és közoktatásügyi m. kir. Miniszterium kebelében **f. évi április hó 29-ike** déli 11 órakor V., Vadász-utca 33. III. em. 13. nyilvánosan felbontatnak.

7. Tartoznak ajánlattevő vállalkozók az általános feltételek 6. §-a szerint az ajánlati összeg 5%-nak megfelelő bánatpénzt az ott körülírt módozatok és kikötések mellett a budapesti IX. ker. m. kir. állampénztárnál vagy pedig a fiumei m. kir. adóhivatalnál az ajánlat benyújtása előtt letenni és az erről szóló nyugtát az ajánlathoz csatolni. — Az ajánlathoz készpénz, vagy értékpapír bánatpénzülnem csatolható.

8. Fentartja magának a miniszterium azon jogot, hogy ajánlattevő vállalkozók közül a jutányosság szem előtt tartása mellett, a munka kivitelével és végrehajtásával azt a vállalkozót bizza meg, ki a jól és helyesen készített munkák teljesítése iránt, már eleve is legtöbb biztosítékot nyújtani képes.

9. A munkára vonatkozó általános különleges feltételek és tervek **Herczegh Zsigmond** és **Baumgarten Sándor** építészeknél (Budapest, VIII., Köztemető-út 4. sz.) naponta d. u. 4—6 óra között megtekinthetők, ugyanott fognak az ajánlati minták és munkakivonatok a jelentkező vállalkozóknak kiszolgáltatni.

Budapesten, 1899. évi április hó 5-ikén.

A vallás- és közokt. m. kir. minisztertől.